



RHIF YMCHWIL GYMDEITHASOL:

69/2017

DYDDIAD CYHOEDDI:

15/11/2017

Adolygiad o'r Canllawiau Statudol ar Amddiffyn Plant a Phobl Ifanc rhag Camfanteisio Rhywiol yng Nghymru

Crynodeb Gweithredol

1. Nodau a methodoleg

- 1.1 Ym mis Ionawr 2017, Comisiynodd Llywodraeth Cymru adolygiad o'r Canllawiau Statudol ar Amddiffyn Plant a Phobl Ifanc rhag Camfanteisio Rhywiol yng Nghymru, y diffiniad sefydledig a phrotocol cysylltiedig y Fframwaith Asesu'r Risg o Gamfanteisio Rhywiol.
- 1.2 Nod yr adolygiad oedd deall sut mae'r canllawiau (gan gynnwys y diffiniad sefydledig a SERAF) yn gweithio yn ymarferol, a nodi ffyrdd y gellid eu gwella er mwyn sicrhau eu bod yn addas at y diben ym mhob sector.
- 1.3 Cynlluniwyd yr ymchwiliad fel ymchwiliad ansoddol a oedd yn cynnwys y canlynol:
 - I. Adolygiad desg sy'n dod â gwybodaeth o lenyddiaeth academaidd a llenyddiaeth polisi/ymarfer perthnasol ynghyd i lywio'r dadansoddiadau a'r casgliadau.
 - II. Cyfanswm o 21 o grwpiau ffocws a chwe chyfweiliad gyda rhanddeiliaid proffesiynol sy'n gweithio ym maes camfanteisio'n rhywiol ar blant, ym mhob un o feysydd allweddol iechyd, plismona, addysg, y trydydd sector a gofal cymdeithasol, gan gynnwys y rheini sy'n gweithredu ar lefel uwch ac ar y rheng flaen ym mhob rhan o Gymru.
 - III. Dau grŵp ffocws yn cynnwys y defnydd o ddulliau creadigol gydag oedolion ifanc sydd wedi profi gofal. Nid er mwyn rhoi sylwadau am ymwybyddiaeth o'r canllawiau y cawsant eu cynnwys, ond yn hytrach er mwyn archwilio agweddau ehangach megis risg a ffactorau sy'n peri i unigolion fod yn agored i niwed, asesiadau ac ymatebion.
- 1.4 Canolbwyntiodd trafodaethau'r grwpiau ffocws a'r cyfweiliadau ar y diffiniad o gamfanteisio'n rhywiol ar blant a pha mor dda y caiff ei ddeall; nodi camfanteisio'n rhywiol ar blant, asesu ac atgyfeirio; ymatebion i gamfanteisio'n rhywiol ar blant; gwaith amlasiantaethol.
- 1.5 Cynhaliwyd dau weithdy i randdeiliaid hefyd – un gyda gweithwyr proffesiynol ac un gyda phobl ifanc sydd wedi profi gofal – i rannu canfyddiadau sy'n dod i'r amlwg ac i drafod rhai o'r argymhellion allweddol sy'n deillio o'r adolygiad. Rhoddodd hyn hefyd elfen o drylwyredd dadansoddol i'r ymchwiliad.

2. Canfyddiadau allweddol o'r llenyddiaeth

Diffiniad a dealltwriaeth

- 2.1 Er bod y term 'Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant' wedi bodoli ym maes llunio polisiau yn y DU ers bron i ddegawd, ac mewn gwaith ymchwil ac ymgyrchu am gyfnod lawer hirach, mae'r diffiniadau yn amrywio o hyd.
- 2.2 Er bod ymwybyddiaeth gynyddol o gamfanteisio'n rhywiol ar blant o fewn cyd-destunau proffesiynol, ac ymhlith y cyhoedd, ceir tystiolaeth sy'n awgrymu mai cyfyngedig yw'r ddealltwriaeth hon. Ceir rhai camsyniadau a chamddealltwriaeth cyffredin ynghylch camfanteisio'n rhywiol ar blant sy'n amlwg mewn llenyddiaeth ymchwil. Mae'r cysyniadau o ganiatâd a hunanweithredu, cyfnewid a phŵer yn ganolog i'r ddealltwriaeth o gamfanteisio'n rhywiol ar blant.

Asesu

- 2.3 Ers i gamfanteisio'n rhywiol ar blant gael ei gyflwyno mewn polisiau mae llawer o ddatblygiadau wedi bod o ran adnoddau asesu, yn fwyaf nodedig, datblygu offeryn SERAF ei hun. Lluniwyd adnoddau asesu penodol ar gyfer camfanteisio'n rhywiol ar blant yn wreiddiol oherwydd fod diffyg ymwybyddiaeth o'r maes, a natur gudd y cam-drin. Gallai adnoddau asesu ddwyn ynghyd bryderon na chawsant eu hegluro drwy'r mecanweithiau gofal cymdeithasol a fodolai, a gwneud i bobl 'feddwl ynghylch camfanteisio'n rhywiol ar blant' hefyd.
- 2.4 Er bod adnodd asesu SERAF yn cael ei ddefnyddio ledled Cymru, nid oes gan weddill y DU adnoddau cenedlaethol unedig. Yn Lloegr, mae nifer o brotocolau asesu risg gwahanol, ond, yn wahanol i Gymru, nid oes unrhyw ganllawiau cenedlaethol ynghlwm wrthynt. Ymchwil werthusol gyfyngedig sydd ar ddefnyddio protocolau asesu.

Atal, ymyrryd ac erlyn

- 2.5 Gellir ystyried ymdrechion i atal achosion o gamfanteisio'n rhywiol ar blant mewn dwy ffordd: ymdrechion ar raddfa fwy i atal camfanteisio'n rhywiol ar blant drwy godi ymwybyddiaeth a darparu addysg ar lefel boblogaeth, ac ymdrechion unigol i atal camfanteisio'n rhywiol ar blant lle mae plentyn neu berson ifanc yn arbennig o agored i niwed.
- 2.6 Mae sawl ffurf ar strategaethau ymyrryd. Mae'r negeseuon allweddol o'r llenyddiaeth yn canolbwyntio'n bennaf ar waith uniongyrchol gyda phlant a phobl ifanc, a'r angen i ddarparu cydberthnasau cefnogol, cyson a chadarn ar gyfer plant a phobl ifanc. Nodwyd bod lleoliadau maeth arbenigol i bobl ifanc sydd wedi profi camfanteisio rhywiol a/neu fasnachu ac sy'n wynebu risg uchel iawn wedi bod yn llwyddiannus iawn. Mae ymchwil hefyd wedi nodi llwyddiant dulliau lleihau niwed ym maes camfanteisio'n rhywiol ar blant. Yn gyffredinol, fodd bynnag, mae'r dystiolaeth ynghylch ymyriadau ar gyfer camfanteisio'n rhywiol ar blant yn gyfyngedig.
- 2.7 Nid oes unrhyw drosedd benodol o gamfanteisio'n rhywiol ar blant fel y'i diffinnir mewn polisi, felly mae'n rhaid i erlyniadau ddigwydd o dan droseddau perthnasol amrywiol. Yn y pen draw, mae angen i'r heddlu weithio o fewn canllawiau presennol er mwyn ymateb i achosion o gamfanteisio'n rhywiol ar blant, a gan amlaf nid yw'r canllawiau hyn wedi'u llunio'n bwrpasol.

3. Canfyddiadau allweddol o'r ymchwil

- 3.1 Y canfyddiad cyffredinol yw'r farn a arddelir gan gyfranogwyr ym mhob sector bod y wybodaeth a'r ddealltwriaeth ynghylch camfanteisio'n rhywiol ar blant, gan gynnwys sut i ymateb, wedi datblygu i'r fath raddau ers i'r canllawiau, y diffiniad a'r protocol cysylltiedig cyfredol gael eu datblygu yng Nghymru, fel nad ydynt yn 'addas at y diben' mwyach. Mae'n amlwg bod angen diwygiadau ac ychwanegiadau. Cyfeiriodd cyfranogwyr hefyd at ddatblygiadau eraill mewn polisiau ac arferion yng

nghyd-destun ehangach gofal cymdeithasol yng Nghymru, a chyfeiriwyd at y canllawiau camfanteisio'n rhywiol ar blant a newidiwyd yn ddiweddar yn Lloegr. Mae angen diweddarau'r canllawiau camfanteisio'n rhywiol ar blant yn unol â'r datblygiadau hyn.

- 3.2 Roedd barn gref hefyd ynglŷn â ble mae'r canllawiau a'r protocol yn gweithio'n dda. Siaradai cyfranogwyr am y protocol a'r canllawiau camfanteisio'n rhywiol ar blant fel rhywbeth yr oedd eu hangen, a bod newid cadarnhaol wedi bod mewn arferion ac o ran codi ymwybyddiaeth o gamfanteisio'n rhywiol ar blant. Llywiwyd llawer o drafodaethau'r grwpiau ffocws a'r cyfweiliadau gan yr angen i adeiladu ar yr arfer da hwn yng Nghymru. Thema allweddol sy'n rhedeg drwy'r adolygiad hwn, er gwaethaf datblygiad protocolau lleol, yw'r angen i sicrhau cysondeb o'r newydd – ym mhob ardal ac ym mhob sector – sy'n dangos bod awydd i sicrhau parhad dull Cymru Gyfan.

Diffiniad a dealltwriaeth

- 3.3 Nododd bob un o'r rheini a gymerodd ran yn yr ymchwil hon fod ganddynt wybodaeth ac ymwybyddiaeth sylfaenol o'r canllawiau a'r protocol camfanteisio'n rhywiol ar blant, er bod gan lawer ohonynt bryderon nad oedd eu cydweithwyr yn ddigon ymwybodol neu'n ddigon cyfarwydd â'r canllawiau.
- 3.4 Nid yw'r diffiniad cyfredol o gamfanteisio'n rhywiol ar blant a ddefnyddir yng Nghymru yn cael ei ddefnyddio'n gyson. Mae'r data hefyd yn dangos bod diffyg eglurder ynghylch camfanteisio'n rhywiol ar blant o safbwynt ymarferwyr, ac mae'r dadansoddiad yn awgrymu bod ymarferwyr yn dal yn ansicr ynghylch beth mae camfanteisio'n rhywiol ar blant yn ei olygu.
- 3.5 Cododd rhai cyfranogwyr bryderon ynghylch ffurfiau eraill cysylltiedig ar gamfanteisio nad ydynt yn rhywiol eu natur sy'n digwydd i bobl ifanc eraill sy'n agored i niwed, nad ydynt yn cael eu hadnabod yn hawdd yn y diffiniad cyfredol. Mae angen arweiniad ynglŷn â sut i weithio gyda'r bobl ifanc hyn, gan nad yw'n hawdd eu cynnwys yn y protocol camfanteisio'n rhywiol ar blant ar ei ffurf bresennol.

Adnabod ac asesu

- 3.6 Mae dryswch ynglŷn â diben a/neu swyddogaeth yr adnodd asesu risg, a ph'un a yw'n adnodd sgrinio/cyfiawnhau neu'n adnodd asesu ffurfiol. I rai, fe'i hystyrir yn fodd i dynnu ynghyd bryderon ynghylch plentyn neu unigolyn ifanc, sydd, o'u cyfuno, yn dangos risg o ddioddef camfanteisio rhywiol, mae eraill yn ei ystyried yn adnodd sy'n cynnig asesiad pendant o gamfanteisio'n rhywiol ar blant. Er gwaethaf y gwahaniaeth hwn o ran dull, roedd barn gref ymhlith y rhan fwyaf o gyfranogwyr bod gormod o bwyslais yn cael ei roi ar y sgôr risg camfanteisio'n rhywiol ar blant, a nodwyd nad yw'r risg i blentyn neu berson ifanc yn cael ei hasesu ar y cyd â dyfarniad proffesiynol.
- 3.7 Nodwyd bod angen diweddarau'r risgiau a'r ffactorau sy'n peri i blant a phobl ifanc fod yn agored i niwed a/neu adlewyrchu gwybodaeth gyfredol am gamfanteisio'n rhywiol ar blant. Nododd cyfranogwyr o bob sector fod gormod o sylw'n cael ei roi i ffactorau hanesyddol neu ffactorau mwy 'sefydlog' na fyddant byth yn newid mewn unrhyw asesiad.

Atal, ymyrryd ac erlyn

- 3.8 Roedd yn amlwg o'r data bod datblygiadau wedi bod mewn ymarfer o ran ymateb i gamfanteisio'n rhywiol ar blant, ym mhob sector, ers cyflwyno'r canllawiau a'r protocol yn 2009. Mae tystiolaeth bod pocedi o waith amlasiantaeth a dysgu ac arfer gofal cymdeithasol rhagorol yn digwydd yng Nghymru, yn ogystal â thystiolaeth o arfer yn cael ei ddatblygu yn sgil gweithgareddau cyfnewid gwybodaeth gyda gweithwyr proffesiynol yn Lloegr.
- 3.9 Roedd pwysigrwydd gwaith amlasiantaeth ac amlsector yn thema drawsbynciol bwysig yn deillio o'r data, ac roedd yn ymwneud â bron bob pwynt a wnaed o ran ymateb i gamfanteisio'n rhywiol ar blant. Pwysleisiwyd hyn yn arbennig ar gyfer addysg a gwasanaethau ieuencid o ran y rôl y maent yn ei chwarae mewn mentrau atal ehangach, ond hefyd drwy gymryd rhan uniongyrchol mewn

gwaith cymorth wrth ymyrryd mewn achosion o gamfanteisio'n rhywiol ar blant. Cafodd ei grybwyll hefyd ar gyfer iechyd, a'r rôl y gall ymarferwyr iechyd ei chwarae mewn cyfarfodydd strategaeth a gwaith allgymorth. Mae angen cydnabod rôl plismona o ran gwaith atal ac ymyrryd (yn ogystal ag erlyn).

- 3.10 Soniodd cyfranogwyr am bwysigrwydd ystyried mewnbyn therapiwtig a dulliau ymyrryd a gaiff eu llywio gan drawma, a nodwyd bod canolbwyntio ar weithio gyda phobl ifanc i'w haddysgu am gydberthnasau cadarnhaol yn bwysig, ond nad yw'n ddigon ar ei ben ei hun.

Ystyriaethau ehangach:

- 3.11 Nodwyd bod angen cynnwys gwybodaeth am fecanweithiau ar gyfer atebolrwydd ac ar gyfer sicrhau y caiff y protocol ei ddilyn ledled Cymru, yn ogystal â thrafodaeth am yr angen i sicrhau tryloywder a darparu mecanwaith ar gyfer rhannu arfer gorau ledled Cymru.
- 3.12 Er mai dim ond un agwedd ar ymateb i gamfanteisio'n rhywiol ar blant ydyw, roedd rheoli a sicrhau diogelwch plant a phobl ifanc sy'n cael eu lleoli 'y tu allan i'r sir' – yng Nghymru a thu hwnt, yn ogystal ag o Loegr i Gymru – yn thema amlwg. Codwyd pryderon ynglŷn â hyn ym mhob grŵp ffocws, ym mron pob sector.
- 3.13 Thema benodol a drafodwyd gan gyfranogwyr oedd cynnwys plant, pobl ifanc a'u teuluoedd yn y broses asesu ac mewn cyfarfodydd strategaeth, er na chafwyd consensws ynghylch hynny.
- 3.14 Roedd y mwyafrif llethol o ymatebion gan gyfranogwyr yn ymwneud â'r awydd i weld newidiadau ymarferol er mwyn llywio ymatebion a chanlyniadau gwell i blant a phobl ifanc yng Nghymru. Cafwyd neges gref bod angen i unrhyw ddiwygiadau, ychwanegiadau neu addasiadau i'r canllawiau, y diffiniad sefydledig a'r protocol camfanteisio'n rhywiol ar blant arwain at newidiadau ymarferol.

4. Casgliadau

- 4.1 Y casgliad cyffredinol o'r adolygiad hwn yw nad yw'r canllawiau ar gamfanteisio rhywiol, y diffiniad sefydledig na'r protocol SERAF yn addas at y diben mwyach. Mae tystiolaeth glir sy'n nodi y dylid diweddarau'r canllawiau a'r protocol i gwmpasu gwybodaeth newydd, adlewyrchu newidiadau ehangach diweddar i bolisiâu a dysgu oddi wrth ddatblygiadau diweddar mewn arfer da ledled Cymru. Casgliad cysylltiedig yw pwysigrwydd y ddwy ddogfen hyn ar gyfer llywio arfer rheng flaen a strategol a'r angen i gadw dull Cymru Gyfan cyson. Mae'r dadansoddiad o'r data, ar y cyd â'r adolygiad o'r llenyddiaeth, yn awgrymu bod hyn yn gryfder allweddol o ran ymateb i achosion o gamfanteisio'n rhywiol ar blant.
- 4.2 Mae awydd cryf i adeiladu ar yr arfer rhagorol sy'n bodoli yng Nghymru, ac i gynnwys hynny o fewn canllawiau sy'n dod yn ddogfen 'fyw'. Mae'n bwysig sicrhau bod canllawiau newydd yn hygyrch i weithwyr proffesiynol rheng flaen a strategol sy'n gweithio ym mhob asiantaeth, ac yn llywio arfer da a chyson ledled y wlad er mwyn gweithio tuag at drefniadau diogelu gwell a chanlyniadau gwell i blant a phobl ifanc.

5. Argymhellion

- 5.1 Argymhelliad cyffredinol yr adolygiad yw y dylid diweddarau'r canllawiau, y diffiniad sefydledig a'r protocol SERAF yng Nghymru er mwyn adlewyrchu'r wybodaeth sydd wedi dod i'r amlwg ers iddynt gael eu llunio, ynghyd ag unrhyw ddatblygiadau ymarferol a gwaith amlasiantaethol er mwyn atgynhyrchu'r rhain ledled Cymru.

- 5.2 Gwneir 26 o argymhellion yn yr adroddiad, yn ymwneud â diffinio; adnabod ac asesu; ymateb i achosion o gamfanteisio'n rhywiol ar blant; ystyriaethau strategol; cynnwys plant; pobl ifanc a'u teuluoedd; a llunio a lansio'r canllawiau a'r protocol newydd.

Awduron yr Adroddiad: Sophie Hallett, Anne Crowley, Kat Deerfield, Eleanor Staples ac Alyson Rees. (Canolfan Ymchwil CASCADE, Ysgol y Gwyddorau Cymdeithasol, Prifysgol Caerdydd)

Adroddiad Ymchwil Llawn: Hallett, S; Crowley, A; Deerfield, K; Staplau, E; a Rees, A. 2017. Adolygiad o'r Canllawiau Statudol ar Amddiffyn Plant a Phobl Ifanc rhag Camfanteisio Rhywiol yng Nghymru. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad Ymchwil Gymdeithasol y Llywodraeth 69/2017.

Ar gael yn: <http://gov.wales/statistics-and-research/review-wales-safeguarding-children-young-people-sexual-exploitation/?lang=cy>

Barn yr ymchwilwyr a fynegir yn yr adroddiad hwn ac nid o reidrwydd barn Llywodraeth Cymru

Am ragor o fanylion cysylltwch ag:

Rebecca Cox

Yr Is-adran Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru, Parc Cathays

Caerdydd, CF10 3NQ

E-bost: Rebecca.Cox@llyw.cymru

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol: 978-1-78859-799-9